

Veřejná zeleň malých měst

Eva Sojková
Výzkumný ústav Silva Taroucy
pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.
Průhonice

Zeleň v sídle

- **Zeleň** je jednou ze základních funkčních složek struktury sídla, která výrazně ovlivňuje kvalitu života. Diferenciace ploch sídelní zeleně vychází ze způsobu jejich funkčního využití, charakteru a původu.
- **Zásady** pro tvorbu ploch zeleně v jednotlivých typech území definuje v rámci funkčního využití **územní plán** (monofunkční plochy zeleně, plochy se zelení v doplňkové funkci).
- **system sídelní zeleně** - propojení jednotlivých složek (ploch zeleně) ve vazbě na liniové porosty, pěší a cyklistické trasy, ÚSES, to vše jako součást urbánní koncepce sídla. Účinnost systému zeleně je dána vedle funkčních vazeb i kvalitou jednotlivých složek.

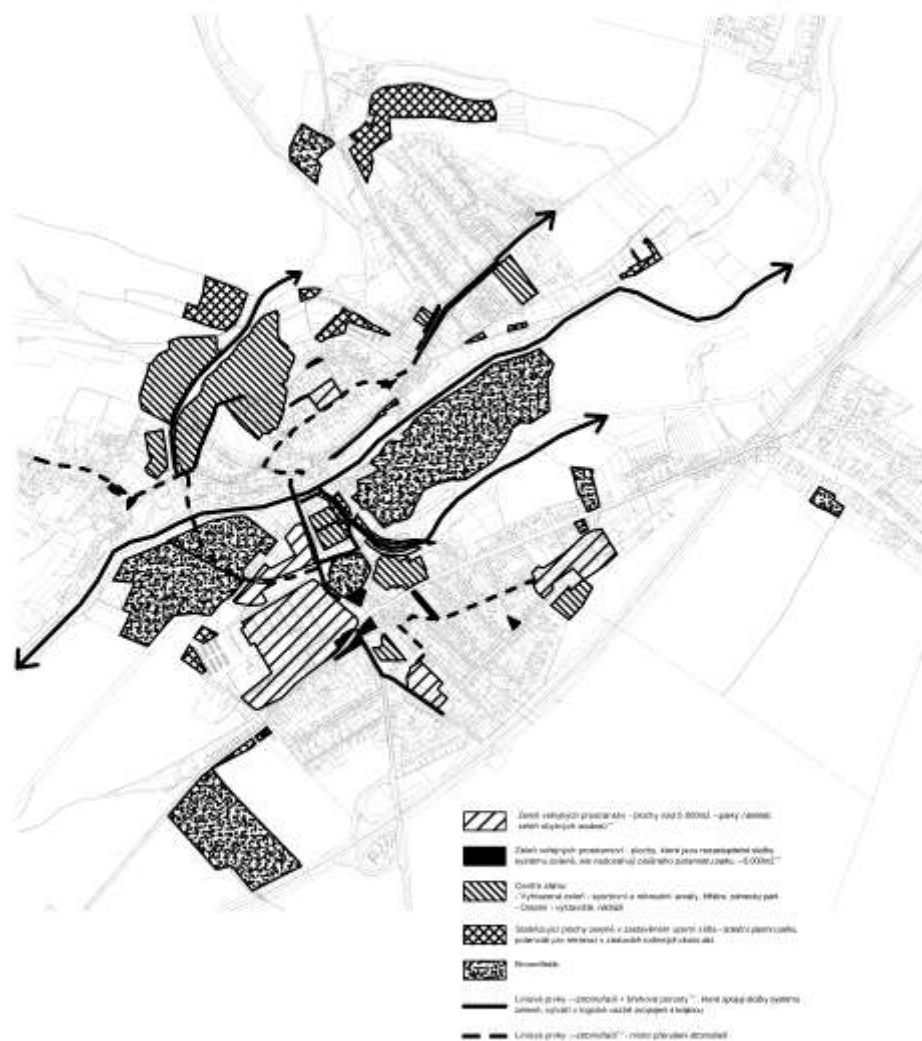
Složky systému zeleně

- parky
- parkově upravené plochy (zeleň na náměstích, hřištích.....)
- zeleň obytných souborů
- zeleň hřbitovů
- nábřeží
- a další (zeleň sportovišť, zeleň občanské vybavenosti, zeleň kulturních a školských zařízení, zeleň zdravotnických zařízení, zeleň dopravních staveb, stabilizační zeleň svahů, zeleň vodotečí, ostatní plochy)

vše propojuje liniová uliční zeleň

KOSTRA SYSTÉMU SÍDELNÍ ZELEŇE

Benátky nad Jizerou

Funkce sídelní zeleně

- **Rekreační a reprezentační funkce zeleně**
  - odpočinek a sportovní aktivity v kvalitním prostředí parků a zahrad
  - vnější obytné prostředí - zeleň vnitrobloků a sídlištní zeleň
  - příměstská rekreační krajina.
  - Zvyšování architektonické, estetické a společenské úrovně veřejných prostranství, podpora identity a památkových hodnot.
  - **Zvyšování kvality životního prostředí** – zlepšování mikroklima a hygieny, poslední kontakt s přírodou a příznivá působnost na duševní rozpoložení.
  - Funkce **doplňková** - zeleň na náměstích a v ulicích prostor pouze dotváří
- Funkce **dominantní** - parky jako nejvýznamnější kompoziční celky krajinářské architektury utváří prostor a jsou nedílnou součástí urbanistické struktury sídla.

Park

- dominantní složka systému zeleně
- městský park × zámecký park
- formální část parku, krajinářská část parku
- památková péče × ochrana přírody × rekreace

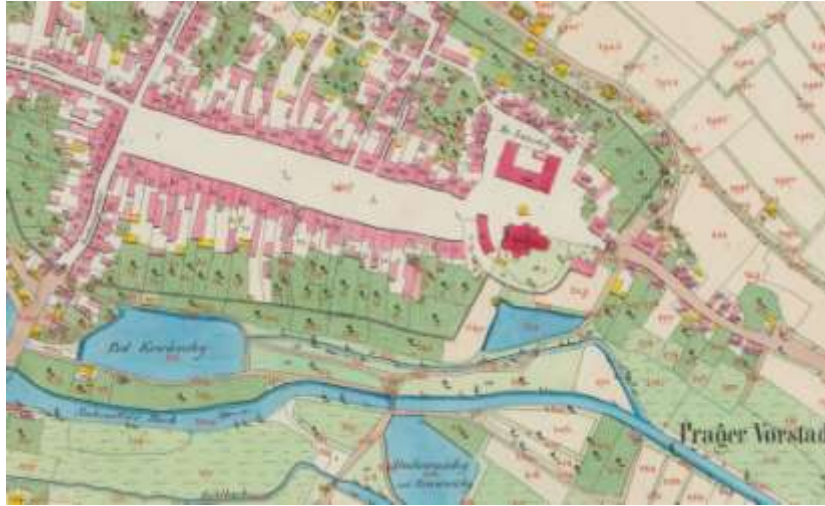

Rakovník - park Na Sekyře

Rakovník- Čermákovy sady

Český Brod - Jiráskovy sady

Náměstí

- hlavní veřejný prostor města
- funkce společenská, rekreační, reprezentační
- vývojová změna prostorové formy a funkční náplně (tržní, rekreační)
- problémy: nejasné vymezení funkčních ploch (odpočinek × doprava)
                      nedostatečné zázemí pro pořádání trhů
                      dopravní přetížení

Náměstí

Východiska uplatnění zeleně:

- požadované **funkce a provozní řešení** (vedení dopravy úhlopříčně, podle jedné strany náměstí, v podélné ose apod.)
- analýza **historického vývoje, architektonických a urbanistických hodnot** (půdorysu, hmoty a výškové hladiny zástavby, stavebního slohu, kompozičních os, dominant, měřítko, genia loci a vazeb na důležité mezníky v historii města)
- **kompozice náměstí** (vnitřní uspořádání prostoru určuje tvar, situování stavebních kulturních památek, zvýraznění pohledů a propojení vazeb)
- **postavení plochy** v urbanistické struktuře a vazeb na okolí (náměstí – zámecký park, náměstí – městské brány)

Český Brod, Náměstí Komenského s pomníkem Prokopa Velikého

Výběr sortimentu dřevin

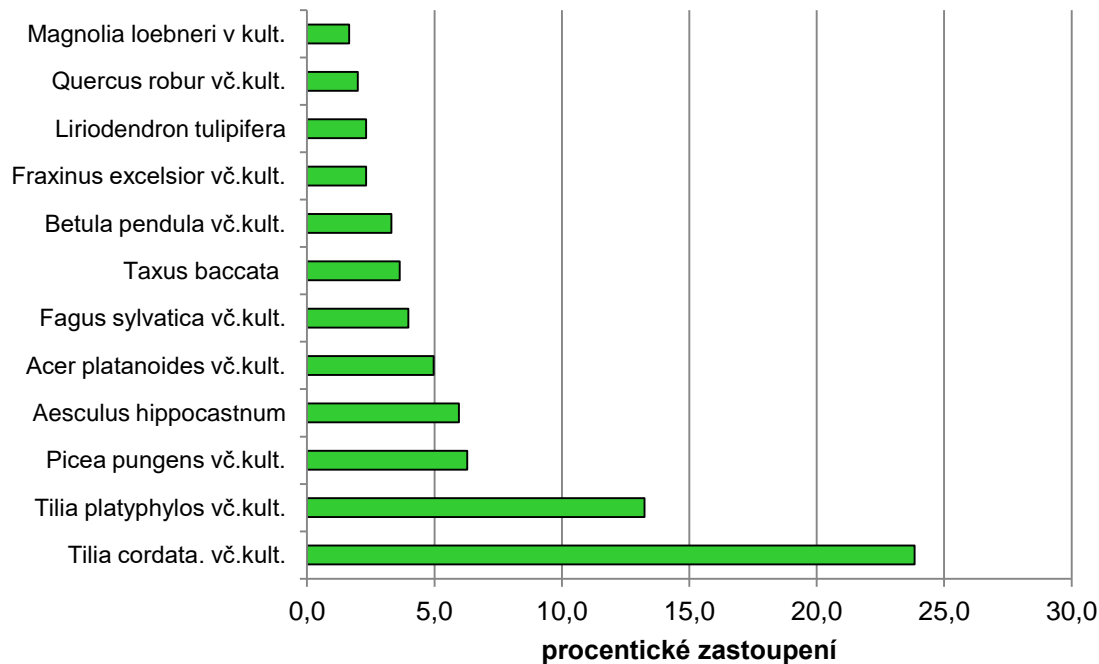
určující jsou přirozené nároky a ekologické podmínky prostředí:

- rozsah zpevněných ploch, výšky zástavby, intenzita provozu, změna mikroklima (mrazuvzdornost, suchovzdornost, odolnost vůči vysokým teplotám, tolerantnost vůči posypovým solím a znečištěnému ovzduší, nelze se orientovat z pouze na domácí a zdomácnělé druhy stromů původní vegetačnímu stupni)
- prostorové možnosti v souladu s kompozicí prostoru, udržení celistvosti prostoru a historického charakteru náměstí
- náměty v rajonizaci okrasných dřevin pro různé stanovištní poměry, v doporučeném sortimentu z hlediska historického vývoje a památkových hodnot, přehledech současného sortimentu

Náměstí - solitérní dřeviny

- dominanty v kompozici zahradně architektonických úprav
- doplněk uměleckých artefaktů
- zdůraznění důležitých nástupů
- odclonění nevzhledné zástavby
- pamětníci významných události, někde jsou pozůstatkem původních úprav z dob okrašlovacích spolků, je evidováno několik památných stromů.

Sortiment solitérních dřevin na náměstích (čteněji zastoupené)

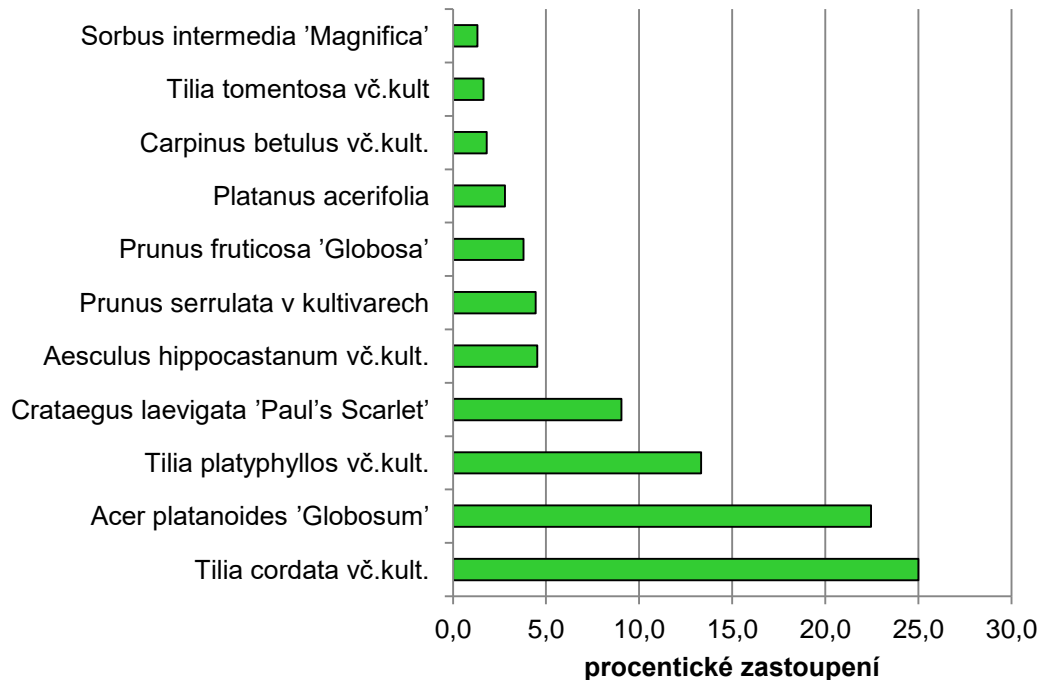

Náměstí - liniové výsadby stromů v alejích a stromořadích

- dávají prostoru řád
- zvýrazňují tvar
- organizují prostor – lemují dopravní tahy
- zobytňují prostor – dávají mu měřítko

Vhodně vybraný sortiment dotváří náladu a jedinečnost jedinečného prostoru.

Sortiment dřevin v alejích a stromořadích na náměstích (čtetněji zastoupené)

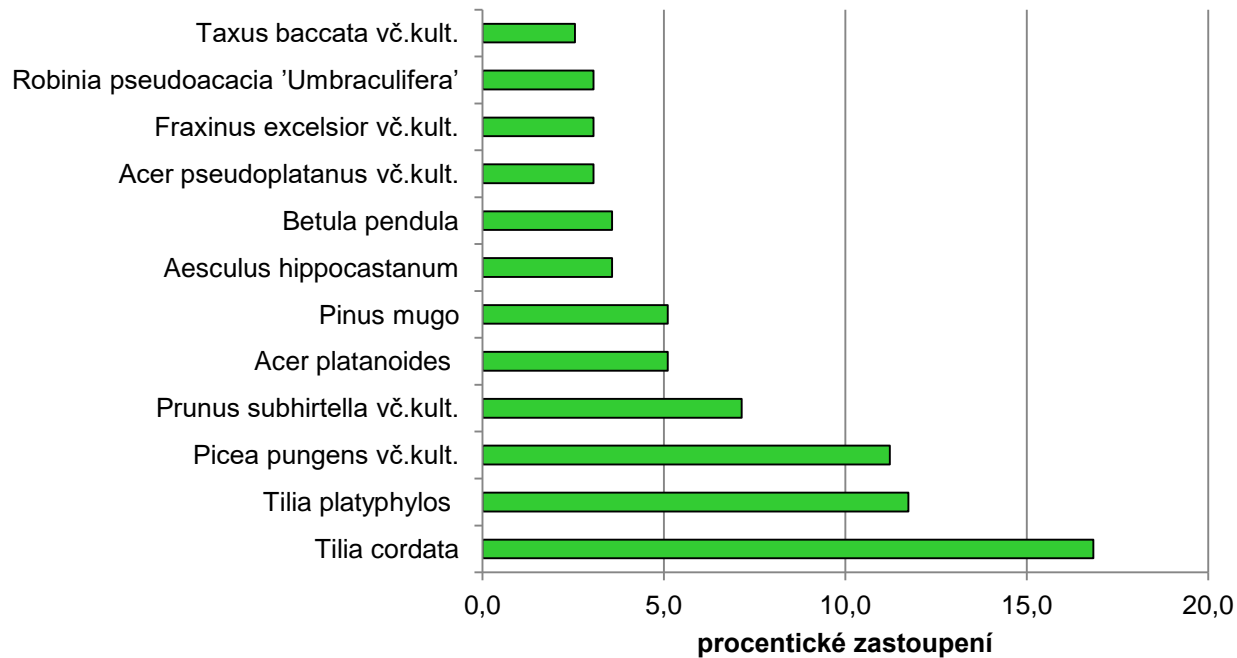

Náměstí - dřeviny ve skupinách

většinou součást parkových úprav parteru, bývají v trávniku, tvoří pouze 11 % sledovaných dřevin.

Sortiment dřevin ve skupinách na náměstích (čteněji zastoupené)

Ulice

- dopravní funkce
- nedostatek prostoru
- vysoká frekvence pěšího i motorového provozu
- podzemní inženýrské sítě (nutnost dodržet ochranná pásma)
- pouze náhrada nebo rekonstrukce stávajících výsadeb

Východiska výběru dřevin

- stanovištní podmínky
- funkce a charakter ulice, slohová a architektonická kvalita zástavby
- prostor (šířka vozovky a chodníku, výška zástavby)
- intenzita dopravy a provozní nároky
- zajištění dostatečné podchodné (2,3m) a podjezdné výšky (3,5 m)

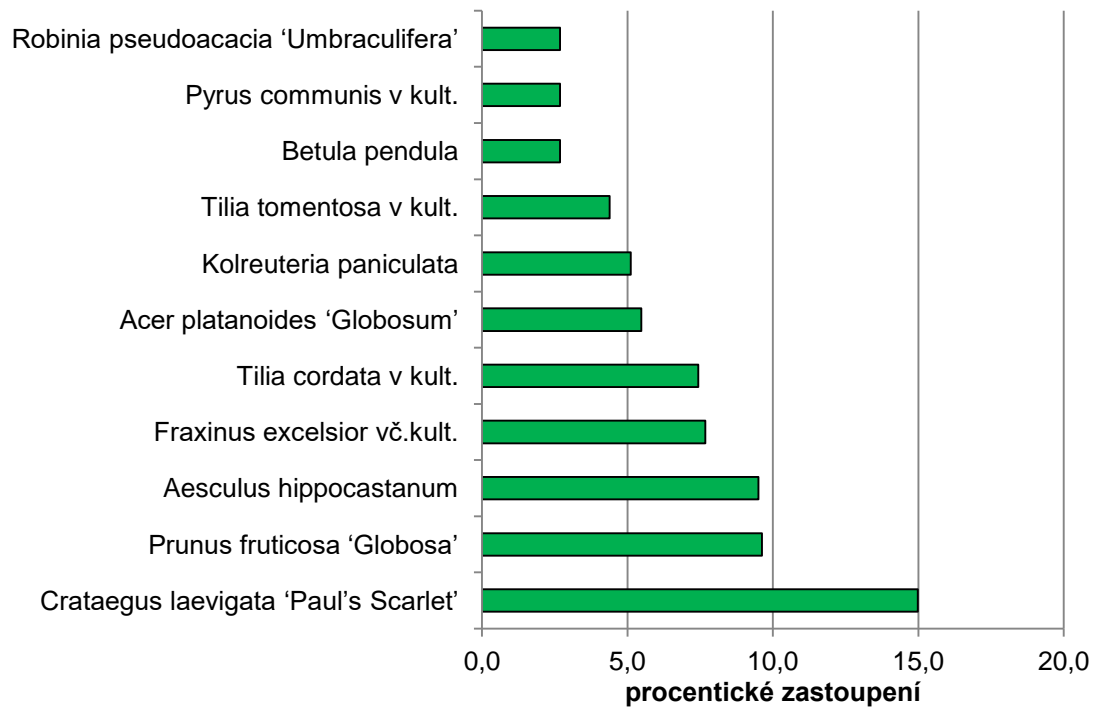
Náměty:

- v úzkých ulicích dřeviny s úzkými korunami, při nízkopodlažní zástavbě malé dřeviny, možností jsou i keře roubované na korunku.
- v širokých ulicích taxony s velkými zaoblenými korunami, např. oválných nebo vejčitých tvarů
- při průměrném oslunění prostoru vhodné stromy se vzdušnou texturou koruny

Uliční aleje a stromořadí.

Uváděná data jsou výsledkem hodnocení liniových výsadeb v 33 městských památkových zónách Středočeského kraje.

Sortiment stromů v uličních alejích a stromořadích

Panelová sídliště

- domov třetiny obyvatel České republiky
- problémy : monofunkčnost, technické závady, nevyhovující řešení dopravy v klidu, nekoncepční úpravy a špatná vybavenost parteru, uniformní vzhled domů
- funkce parteru - obytné, rekreační, hospodářské.
- specifika panelového sídliště v malém městě (převaha bydlení v rodinných domcích a ve starší zástavbě v centrech měst)

Specifika působnosti dřevin panelových sídlišť:

- posílení identity prostoru – vytváření vazeb k prostředí kde žijí
- zobytnění parteru a zvýšení kvality životního prostředí („zlidštění“ měřítko, zlepšení prostorové orientace, zlepšení estetické úrovně, „kousek přírody“, proměnlivost, ...).
- podpora provozního řešení a celkové koncepce – zvýraznění center zájmů, dominant a směrů pěšího a motorového provozu
- vymezení a diferenciací jednotlivých ploch

Východiska výběru dřevin:

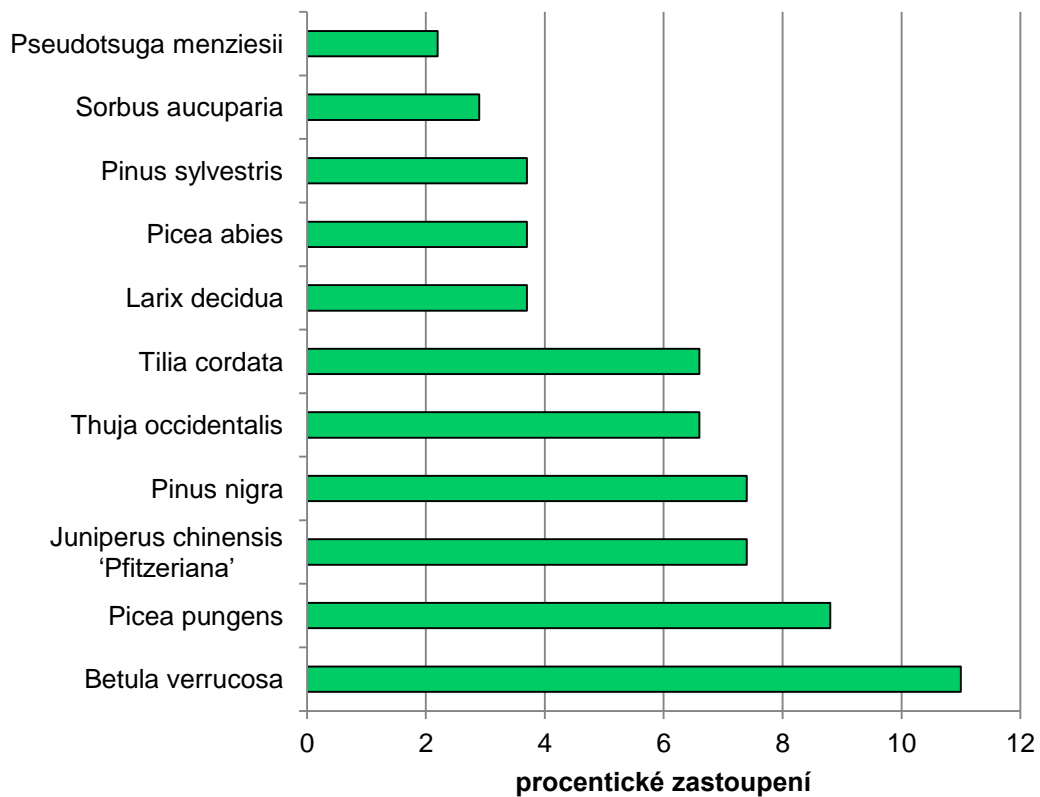
- respektování stanovištních podmínek
- plnění požadovaných funkcí
- stabilita a dlouhověkost (kosterní dřeviny)
- respektování možností realizace a následné údržby

Panelová sídliště

uváděná data jsou výsledkem hodnocení panelových sídlišť v menších městech Středočeského kraje

Sortiment nejčastěji zastoupených dřevin

System sÍdelní zeleně

zaměření na malá města a obce:

- správa sídelní zeleně často nemá dostatečné kapacitní ani odborné zázemí
- přímé propojení sídla s okolní krajinou umožňuje pronikání krajinných prvků do struktury sídla
- **vytvořený systém sídelní zeleně**
  - první krok k systematické a koncepční péči o sídelní zeleň
  - podklad pro
- zadání pasportu zeleně, projektu režimu péče, projektu regenerace plochy zeleně
- funkční a prostorovou regulaci v rámci územního nebo regulačního plánu
- argumentaci proti nevhodným investičním záměrům v sídle z hlediska kvality života
- výběrová řízení na firmu provádějící údržbovou péči sídelní zeleně
- strategické plánování

Děkuji za pozornost

Eva Sojková
sojkova@vukoz.cz